

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Distinctio trigesimaprima.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

amico, imò pertinet ad perfectionem charitatis. In eodem etiam homine pro alio tempore & extra casum prædictum non est contra ordinem charitatis quòd velit par bonum, & pari affectu amico & inimico. Et in hoc sensu procedit ratio & non in primo.

Si autè cætera nò essent hinc inde paria, vel saltem intensio actus non esset æqualis non posset vno sermone determinari quæ dilectio sit magis meritoria, quia intantum potest dilectio inimici esse imperfecta in vno quod erit secundum infimū gradum charitatis, in alio dilectio amici poterit esse valde perfecta. Et tunc dilectio amici erit magis meritoria quàm dilectio inimici, & econuerso in vno poterit dilectio inimici esse valde perfecta, in alio autè dilectio amici valde imperfecta, & tunc oportet econuerso dicere quòd dilectio inimici sit magis meritoria, & multæ aliæ varietates poterit incidere, propter quas oportebit variare iudicium nisi cætera supponantur hinc inde paria modo quo dictum est.

10 AD PRIMUM arguitur dicendum quod magis bonum est magis meritorium supposito æquali ratione debiti. Sed si est magis debitum nò est verum, sicut reddere mutuū melius est cū sit actus iustitiæ quàm dare suū qui est actus liberalitatis, & tamen nò est ita meritorium. Plus enim obligatur beneficiarius beneficio, qui liberaliter dedit quæ recipiens mutuū quod tradidit obligatur illi qui mutuū reddidit quòd nò esset nisi dare suum esset magis meritorium quod reddere alienum, diligere autè amicum est magis debitum quod diligere inimicum, & ideo dato quod esset melius nò sequitur quòd sit magis meritorium. Potest dici ad minor rem per interemptionem, quia dilectio amici nò est melior quàm dilectio inimici. Quia dilectio inimici includit dilectionem amici, vel actū, ut cum aliquis diligit propter Deum amicum & inimicum, vel habitu & ex natura rei & non solum ex suppositione, quicunque enim diligit inimicum sequitur ex natura actus & obiecti quòd diligit amicum habitu, & diligeret actū, affectu, & effectu, si occurreret & opus esset. Non sic autè sequitur econuerso. Bonum autè includens aliud, melius est, quare vt videtur dilectio inimici melior est quæ dilectio amici. Et cum probatur quod non, quia illud quod est dimittendum propter alterum est minus bonum. Dicendum quod non oportet, sed est bonū minoris necessitatis, verbi gratia philosophari melius est quæ ditari, & tamen indigenti dimittendū est philosophari propter ditari, quia est minoris necessitatis. Similiter dilectio inimici dimittenda est quoad effectum propter dilectionem amici, quando non potest vtriusque subire nisi nò quia fit minus bona, sed quia est minus necessaria & minus debita.

11 Ad secundū dicendum quod in illis in quibus vnū se habet per additionem ad alterum tenet cōsequencia cōtrario, & nò consequentia in ipso, vt patet in viuere & esse, sicut omne quod viuunt est, sic omne quod nò est non viuunt. Et quia dilectio inimicorū se habet per additionem ad dilectionem amicorū quā aliquo modo includit, ideo sicut melius est diligere inimicum, sic peius est odire amicum.

Sententia huius distinctionis. XXXI. in generali & speciali.

ILLud quoque nò est prætereundum. Superius determinauit Magister de charitate in se, & de numero diligendorum, & de ordine diligendi. Hic determinat de permanentia charitatis siue de duratione eius. Et diuiditur in duas. Primo determinat de permanentia charitatis in statu etiam viatorum. Et in secundo de statu comprehensorum ibi, aduertendum etiam est. Prima in duas, quia primo tangit quandam errorem, & eum destruit. Secundo autoritates quibus prædictus error innuitur, determinat & exponit ibi, quod verò Apostolus. Secunda pars principalis quæ incipit ibi, aduertendum etiam est, diuiditur in duas. Quia primo inquit an charitas maneat in comprehensoribus. Secundo an origo charitatis fuerit in Christo ibi, hic iam superest in charitate inuestigare. Hæc est diuisio & c.

2 IN SPECIALI sic procedit. Primo dicit quòd quidam asseruerunt charitatē semel habitam nò posse amitti propter hoc quod ait Apostolus, ad Cor. 13. Charitas nunquā excidit. & Aug. dicit quòd charitas quæ deseri potest nunquā

quam fuit vera, & multæ aliæ autoritates ponuntur in littera quæ videntur idem sonare, sed in contrariū est ratio & autoritas, ratio quia quidā primo sunt boni qui postea efficiuntur mali. Et sic primo habent charitatē, & postea amittunt eam, Christus etiā in euang. dicit quorundā nomina scripta esse in libro vitæ quibus postea dicturus erat nescio vos, multi enim scripti sunt in libro vitæ secundum præsentē iustitiā qui nò sunt ibi scripti secundū præscientiam, quia ad tempus habent charitatem quā postea finaliter deserunt. Tunc respondet ad autoritates in contrariū dicens quod illud Apostolus. charitas nunquā excidit nò intelligitur quin charitas habita possit amitti. Sed fit ibi comparatio de charitate ad fidē, & spem quæ nò manebit in patria sicut charitas. Id etiam quod dicit Aug. quod charitas quæ deseri potest nò fuit vera, intelligendum est quod nò fuit vera quantum ad vltimū effectū qui est perducere ad regnū cælorum quantum fuerat vera quantum ad essentiā charitatis. Alio modo respondet quòd charitas perfecta amitti nò potest. Et sic respondet ad oēs autoritates in contrariū. Postea querit cū charitas viatoris sit ex parte, quia ex parte diligimus sicut fides, spes, & scientia sunt ex parte quare quare charitas nò euacuatur sicut fides, spes, & scientia dicuntur euacuari. Et respondet quod fides & spes totaliter euacuabuntur in patria. Scientia verò euacuabitur quantum ad actū & modū qui nunc est, & non quantum ad essentiā scientiæ. Charitas verò manebit in patria quantum ad essentiā & actum & modum, exclusa tamen imperfectione. Vltimo querit vtrum in Christo fuerit ordo diligendi. Et arguit quod nò, quia si dilexit proximum sicut seipsum sicut voluit se saluare, ita voluisset de aliis, sed non oēs alii sunt saluati, ergo & c. Et respondet quod charitas & ordo charitatis fuerunt in Christo ad modum bonorū qui nihil volunt nisi illud quod sciunt Deum velle, & sic Christus voluit saluari solum illos quos sciebat deum velle saluari. Et in hoc terminatur sententia & c.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum charitas semel habitata possit amitti.

Tho. 2. 2. q. 24. ar. 11. et 12.

CIRCA distinctionem istam primo queritur de charitate in viatoribus. Et secundo in beatis. Quantum ad primum primo queritur, vtrum charitas semel habitata possit amitti. Et arguitur quòd non, quia cōtra iustitiā est non reddere ad id quod ex debito quis tenetur. Sed habenti charitatem debetur gloria, ergo omni habenti charitatem reddetur gloria à Deo qui non potest contra iustitiā facere, hoc autem non esset si charitas semel habitata amitteretur, ergo & c.

2 Item amor charitatis est fortior quàm amor naturalis, sed amor naturalis nò amittitur per peccatum, ergo nec amor charitatis.

3 IN CONTRARIUM est quia quicquid potest mortaliter peccare potest sine charitate esse, quia charitas & peccatum mortale nò stant simul. Sed quicquid habet charitatem pro statu viæ potest mortaliter peccare cum non sit confirmatus in bono, ergo potest charitatem amittere.

4 Item omnis habens charitatem scriptus est in libro vitæ, nec deletur ex eo nisi amittendo charitatem, sed multi scripti in libro vitæ delentur ex eo secundum illud Psal. Deleantur de libro viuentium, ergo multi habentes charitatem amittunt eam.

5 RESPONSIO. Videnda sunt duo. Primum est, an charitas semel habitata possit amitti. Secundum est, qualiter ratione talis amissionis dicitur aliquis de libro vitæ deleri.

6 Quantum ad primum patet tripliciter quòd charitas semel habitata potest amitti. Primo sic, sicut se habent actus nostri effectiue ad habitus acquisitos, sic se habent actus nostri meritorie vel demeritorie ad habitus infusos, sed habitus acquisiti ex actibus nostris corrumpuntur effectiue ex actibus contrariis, vt patet ex secundo Ethic. ergo habitus infusi corrumpuntur in nobis demeritorie per actus contrarios his quibus meremur, vt nobis infundantur, sed omne peccatum mortale est actus contrarius

Magistri Durandi de Sancto Porciano

actui per quem meremur de congruo, vt charitas nobis in- fundatur, ergo per quodlibet peccatum mortale charitas habita corrumpitur. Secundo sic, omnis forma que nō im- plet totam capacitatem subiecti potest amitti, vt patet de formis generabilium & corruptibilium, quarū nulla implet totā capacitatem materiæ, & e contrario forma cœli que ad- implet totam capacitatem materiæ cœli secundum ponent- es cœlum cōpositum ex materiæ & forma inamissibilis est, sed charitas viæ nō implet totam capacitatem voluntatis, sicut nec Fides in via implet totā capacitatem intellectu- us, ergo charitas viæ potest amitti. Tertiō sic, quæcumq; habent per se ordinē secundum prius & posterius, si prius est amissibile & posterius, sed Fides & charitas viæ habēt per se ordinem talem q̄ charitas ex necessitate supponit fidem, secundum illud Heb. n. sine Fide impossibile est placere Deo, ergo cum Fides possit amitti à viatoribus conse- quens est q̄ Charitas amitti possit. Item in pueris baptiza- tis sunt charitas & virtutes infusæ saltē secundum habi- tum, sed pueri processu temporis possunt peccare mortali- ter, & per cōsequens charitatem amittere. Alioquin om- nes baptizati finaliter saluarentur quod est contra illud euangeliū. Multi sunt vocati, pauci verō electi, ergo Cha- ritas semel habita potest amitti. Amittitur autem per hoc quod ex demerito peccati mortalis Deus subtrahit influ- entiam suam per quam Charitas in nobis fit & conferua- tur. Et sic patet primum.

s. d. 12. q. 1.

7. Quantum ad secundum aduertendum est q̄ liber dicitur notitia diuina propter similitudinē ad librum ma- terialem, de cuius ratione est q̄ representet aliqua per fi- guras quasi per quasdam similitudines. Et quia notitia dei ab æterno est de omnibus cogitatis, dictis, & factis, ideo ipsa dicitur liber, sed magis propriē respectu bonorū quā respectu malorum, quia in diuina notitia bona re- præsentantur per ideas proprias, quasi per suas similitudi- nes, mala autē non, sed per modum priuationis. Et quia boni ordinantur ad vitā gloriæ quæ propriē & simplici- ter erit vita que nō cōpatiatur secum mortē aliquam, cu- ius vitæ sola rationalis creatura est capax, & ad quā per- uenit per opera bona, ideo notitia diuina de creaturis in- tellectualibus, vel rationalibus, quantum ad bona meri- toria per quæ ordinantur ad gloriā dicitur liber vite, qui secundum rationē nostram distinguitur, quasi in duas pa- ginas, quarum vna dicitur pagina præsentis iustitiæ, alia verō dicitur pagina prædestinationis æternæ, secundum q̄ in creatura rationali potest inueniri duplex meritum, vnum finale, & secundum tale meritum dicitur aliquis scri- bi in libro vite, quoad paginam prædestinationis æternæ, & qui sic est scriptus in libro vite, nunq̄ dicitur ab eo deleri. Aliud est meritum quod quis habet in presenti, sed non perseuerat, & talis dicitur scriptus in libro vite, quan- tum ad paginā præsentis iustitiæ, qui sic scriptus est dicitur deleri, quando per peccatum mortale cadit à merito quo sibi vita gloriæ debebatur.

8. Ad primum arg. dicendum, quod contra iustitiam est non reddere debitum, nisi legitima exceptio habeatur cōtra petentem, si autē habeatur legitima exceptio quan- diu illa durat potest iuste denegari debitū. Contra istum autem qui in charitate fuit, sed à charitate decedit est le- gitima exceptio quod gloria ei nō reddatur, quia scilicet est in peccato mortali quod auertit à bono in cōmutabi- li, in cuius visione consistit gloria. Et ideo quandiu dura- bit ista exceptio iuste potest ei negari beatitudo, excep- tio autem durabit semper, & ideo iuste semper ei nega- bitur gloria.

9. Ad secundū dicendum quod nō est simile de amore naturali, & de amore charitatis, quia amor naturalis fun- datur in communicatione quæ fiat vel stare potest cū cul- pa, sed charitas oppositionem habet ad omnem culpam mortalem, quia charitas per se & directē conuertit hominem ad deum, peccatum autem mortale auertit homi- nem à Deo.

QVÆSTIO SECVNDA.

Vtrum resurgēs à peccato resurgat ad charitatem maiorem, an minorē, an æqualem illi à qua cecidit.

Thom. 2. q. 87. ar. 2.

Secundo queritur, vtrum cadens à gratia vel charita- te per peccatum mortale & resurgēs per penitentiam resurgat ad charitatem æqualem, an maiorem, an mino- rem. Et arguitur quod nunquā resurgat ad æqualem, sed solum ad minorē, quia charitas incipiens minor est q̄ pro- ficieus vel perfecta, sed cadens à charitate cadit à charita- te proficiente, resurgens autē resurgit ad charitatē incipi- entem, ergo resurgit ad minorē charitatem.

1. Itē videtur quod semper resurgat ad charitatē æqua- lem, quia secundum Ambr. penitentia omnia ablata res- tituit. Sed hoc non esset nisi penitens ad æqualem cha- ritatem resurgeret, ergo &c.

2. Item penitentia viuificat priora merita per peccatū mortificata, sed hoc nō esset nisi resurgat ad eandē chari- tatem, cum merita penitentur ex charitate, ergo &c.

3. Item videtur q̄ semper resurgat ad maiore charita- tem, quia ad Ro. 6. dicit Apost. q̄ vbi abundauit delictū, superabundat & gratia. Sed gratia nō dicitur superabun- dans nisi excedens penitentiam, ergo &c.

4. IN CONTRARIUM arguitur, quia per cōtritionem re- stituitur gratia, sed cōtritio peccatoris potest esse minor vel æqualis, vel maior, vel maxima, charitas ergo per eā, vel gratia meritorie restituta potest esse minor, vel æqua- lis, vel maior quā charitas amissa.

5. RESPONSIO. Quædā sunt quæ de natura sua includūt continuationē, sicut innocentia & virginitas, in- nocentia enim est nunq̄ peccasse, & virginitas est semper abstinuisse à delectationibus veneris, & talia cū amittuntur nō possunt recuperari, quia cadere in eis interruptio, quod est contra rationē sue continuationis. Et ideo inno- centia perditā non recuperatur, nec virginitas, & in his nō habet locū questio. Gratia autē seu charitas de sua ra- tione non includunt continuationem, & ideo cum amit- tuntur per peccatū mortale, recuperari possunt per peni- tentiā in æquali gradu, vel maiori, vel minori. Cuius ra- tio est, quia per bona opera ex genere præcedentia chari- tatem meremur de congruo charitatem nobis dari secun- dum modū conatus voluntatis. Nunc est ira q̄ nō habēs charitatem potest secundū libertatē arbitrii & diuini ad- iutorij habere conatū de congruo respondentem charita- tē minori, vel æquali vel maiori ei quæ prius habuit, ergo potest resurgere ad charitatē maiorem, minorē, vel æqua- lem, secundum modū conatus sui, vel diuini ad- iutorij.

6. Ad primum argumentū dicendum q̄ charitas inci- piens semper minor est, q̄ sit ipsamet dum est perficiēs vel perfecta. Sed charitas incipiens in vno potest esse perfe- ctior quā charitas proficiens in altero, & eodem modo in eodem homine charitas proficiens in resurgente potest esse æquē perfecta vel perfectior quā charitas à qua prius cecidit per peccatum.

7. Ad secundum dicendum quod penitentia restituit omnia que sunt de necessitate salutis, non tamen oportet quod æqualia.

8. Ad aliud dicendum q̄ dato quod penitentia viuifi- cat priora merita per peccatum mortificata, non oportet tamen q̄ restituat æqualem charitatem, quia valor meri- torum præcedētium pensabitur secundum charitatem in qua facta fuerunt, & non secundum charitatem in qua penitens resurgit.

9. Ad aliud dicendum quod Apost. loquitur de gra- tia redemptionis factæ per Christum, quæ superabunda- uit respectu peccati primi hominis, & non loquitur vni- uersaliter.

QVÆSTIO TERTIA.

Vtrum habitus fidei remaneat vel possit remanere in patria.

Thom. 2. q. 87. ar. 3. q. 5.

DEIN de queritur de euacuatione charitatis per glori- am in beatis. Et circa hoc queruntur quatuor. Pri- mum est vtrum fides euacuetur per gloriam. Secundum est vtrum spes euacuetur. Tertium est vtrum charitas remaneat in beatis. Quartum vtrū sciētia euacuetur in pa- tria. Circa primū queruntur duo. Primū vel vtrū habitus fidei remaneat vel possit remanere in patria. Secundum est vtrum actus fidei possit in patria remanere. Ad primū sic pro

in. a. d. 20. q. 2.

sic proceditur. Et arguitur quod habitus fidei non possit in patria remanere, quia perfectum & imperfectum non stant simul respectu eiusdem. unde. i. Cor. 13. dicitur quod cum venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est. Sed nunc est habitus imperfectus, gloria vero perfectus habitus, ergo non possunt stare simul.

2. Itē dispositio noctū & aquilę sunt impossibiles in eodē oculo, ergo dispositio per habitum fidei & per lumen glorię sunt impossibiles in eodem intellectu.

3. Itē q̄ non maneat habitus nisi possit remanere actus probatur, quia quando ad antecedens sequitur consequens si consequens est impossibile & antecedens. Sed ad habitū sequitur actus, vel possibilitas actus, quia habitus habentem perficit & illius opus bonum reddit, ergo si actus fidei non est possibilis in patria, nec habitus.

4. Itē potentia quæritur propter actum, & habitus est quo quis vitur cū voluerit, ergo in quocunq; sunt potentia & habitus, ibi potest esse actus, alioquin essent frustra. Et maxime hoc est verum de potentia propria.

5. Itē in cognitionē actus venimus per obiectum, & in cognitionē habitus per actum, ergo vbi non est possibile obiectum nec actus, nec habitus, sed in patria non est possibile obiectum fidei scilicet non visum, quare &c.

6. Confirmatur hoc per B. Iacobum in canonica sua. Et ostendit mihi fidem tuam sine operibus, & ego ostendam tibi ex operibus fidem meam.

7. Ad idem sunt multę autoritates Aug. de doctrina Christiana, & de tri. & in Ethicis & in multis aliis locis.

8. IN Contrarium est, quia fundamentum non tollitur per ædificii consummationē, sed fides est fundamentum totius spiritualis ædificii secundum illud. i. Cor. 3. Fundamentum aliud &c. & Hebr. ii. Fides est substantia, id est, fundamentum, quare &c.

9. Item lumen minus non destruitur adueniente maiore, sed lumen fidei & glorię lumen se habent sicut magis & minus, ergo &c.

10. **RESPONSIO.** Quia aliqui temerę sentientes & ad sobrietatē scire nescientes voluerunt quodammodo dicere q̄ hæreticum est ponere, quod habitus fidei possit remanere, vel remaneat in patria, ideo circa quæstionē istā proceditur sic, quia primo inquiretur, an ponere quod habitus fidei possit remanere, vel remaneat in patria sit hæreticum. Et secundo inquiretur saltem an sit falsum. (Multa enim sunt falsa, quę sunt hæretica, sicut triangulum non habere tres angulos æquales duobus rectis est falsum, nec tamen hæreticum.)

11. Quantum ad primum sciendum q̄ ponere aliquid de facto quodammodo est hæreticum, & non est hæreticum illud ponere de possibili, quia scriptura cui fides innitur, quatenus habetur, vt a Deo inspirata, dicit illud quod est facti, & nō dicit illud quod est possibilitatis. Verbi gratia, dicere aliquid creatū fuisse ab æterno est hæreticum, quia scriptura planē dicit oppositū Gen. 1. sed dicere q̄ aliquid creatum potuit fieri ab æterno nō est hæreticum, nec fortē falsum, vt patuit lib. 2. di. 1. q. 2. de hæresi constat q̄ ibi nulla est, quia scriptura nō dicit oppositū. Similiter si scriptura diceret q̄ habitus fidei euacuaretur in patria de facto, & nō diceret aliquid contra possibilitatē remanēdi, dicere q̄ posset remanere nō esset hæreticū, quia non esset cōtra scripturā. Restat ergo videre vtrum scriptura dicat aliquid cōtra possibilitatē, ac deinde vtrū dicat aliquid contra actualem remanentiam habitus fidei in patria.

12. Quod scriptura nihil dicat cōtra possibilitatē remanēdi, patet discurrendo per totum decimum tertium capitulum primę epistolę ad Cor. vbi hæc materia specialius tangitur & expressius q̄ in aliis locis. Et per omnia alia loca scripture, quia nunquā inuenietur vnū verbū quod dicat expresse, vel ex quo possit efficacie deduci q̄ habitus fidei nō possit in patria remanere. Et si aliquis dicat quod imō, adducat ergo illam autoritatē, quia nō dicitur est per aliquē adducta, ergo dicere q̄ habitus fidei in patria possit remanere nullo modo est hæreticum, quia nullo modo scriptura dicit contrariū. Scriptura etiā rectē intellecta nihil dicit contra factum quin habitus fidei remaneat. In eodē enim cap. vbi de hoc agitur dicitur sic, siue prophetię euacuabuntur, siue lingue cessabunt, siue

sciētia destruetur, & subdit similem causam sicut de fide, dicit enim de scientia & prophetia q̄ ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus, cū autē venerit quod perfectum est euacuabitur quod ex parte est, sicut de fide subdit, videmus nunc per speculum in enigmate tunc autē facie ad facie. Ex quo arguitur tripliciter. Primo sic, sicut scriptura dicit fidem euacuari in patria, sic eadem scriptura & in eodē capite dicit donū prophetię & donum linguarum & scientiarū cessare & destrui, sed secundum doctores scientia non destruetur secundum habitū, donum etiam linguarū in se non cessabit quin sciant loqui variis linguis quicquid sit de actu de quo in sequenti quæst. dicitur, donum etiā prophetię fuit in Christo secundum doctorem, & ipse vocat se prophetā Mar. 13. vbi dicit nō est propheta sine honore nisi in patria, Christus autē secundum mentem fuit beatus, ergo cum hæc non euacuentur secundum habitum, videtur q̄ nec fides, saltem ex scriptura nō potest conuinci, quia de pari loquitur de omnibus illis & de fide per totum capitulum. Secundo sic, Apost. euacuationem fidei, doni linguarū, & scientię comparat perfectioni caritatis dicens: Cum essem paruulus, loquebar vt paruulus, & sapiebam vt paruulus &c. Cum autem factus sum vir & euacuati quę erant paruuli. Sed quando ex paruulo factus est vir, nec potentia per quam loquebatur, sapiebat, vel cogitabat, nec habitus bonus si quem habebat ad hos actus, euacuatur, ergo nec habitus predicti euacuabuntur in patria.

12. Si dicatur q̄ non est simile de fide & de habitibus aliis, quia de essentia aliorū habituum nō est imperfectio. Sed de essentia fidei est imperfectio. Et ideo adueniente perfectione alia nō euacuatur, quia non habent ad eam oppositionem, sed solum fides, quę ei opponitur. Dico q̄ non valet ad propositum, quia ex scriptura non habetur illa differentia, sed si sit, erit ex natura talium habituum quod adhuc non credo verum, & patebit infra. Cum igitur ex scriptura nullo modo habeatur illa differentia, dicere q̄ non euacuetur plus habitus fidei q̄ alij de quibus de pari fit ibi mentio non est contra scripturā. Et ideo non est hæreticū, quod solum querimus in hoc articulo, quia in alio inquiretur an sit falsum. Item scriptura loquens de euacuatione istorum exponit seipsam ostendēs quod hoc intelligatur quoad actus, dicens loquebar vt paruulus, sapie. vt paruulus &c. Et postea, videmus nunc per speculum &c. ergo ex scriptura nō potest haberi q̄ euacuentur habitus, sed actus, quod & recipit expositionē vt patet in sequenti quæst. sic igitur patet q̄ nullo modo est cōtra scripturā rectē intellectam prout circumstantia scripturę exponit seipsa (quę est optima expositio secundū Aug. 8. quæstionē) dicere q̄ habitus fidei possit manere, vel remaneat in patria, & hoc est primum.

13. Quantum ad secundum san sit verū an falsum q̄ possit remanere, vel remaneat, dicendū est q̄ quicquid sit de facto an remaneat, an nō de quo non potest plena certitudo haberi tamē de possibilitate teneo quod potest remanere etiā sine actu. Quod possit remanere tripliciter probatur, primo sic, quia Paulus in raptu vidit Deum, & tamen in eo mansit habitus fidei secundum doctores, ergo habitus fidei potest stare cum visione. Respondetur ad hoc q̄ nescitur an Paulus in raptu fuerit in corpore, an extra corpus, quia ipsemet nesciuit (vt dicitur. 2. Cor. 12.). Si autem anima eius fuit extra corpus tunc nō habuit fidem, sed solam visionem, sed restituta corpori rehauit fidem sine visione, & ita nunquā fuerunt simul fides & visio. Sed illud non valet quia si nescitur an fuerit in corpore, an extra corpus, quare magis ponitur q̄ fuerit extra corpus q̄ in corpore, & quare non respondetur quod si fuit in corpore stetit fides cum visione sicut si fuit extra corpus non fuit fides cum visione. Nisi enim raptus esset possibilis anima existente in corpore Paulus sciens se raptum non dubitaret an esset in corpore, an extra corpus. Sed absolute dixisset q̄ extra corpus, & si raptus est possibilis anima existente in corpore, quare propter raptū oportet ponere Paulum mortuum. Et si de facto ponatur mortuus fuisse, tamen potuit rapti viuus. Nam & Moses fuit raptus, vel saltem vidit diuinā essentiam sicut Paulus (vt dicit Augustinus super Genesim ad literam) qui tamen

non fuit mortuus. Doctores etiam tenent quod Paulus in raptu non fuit mortuus, sed solum abstractus ab usu sensuum, & sic stat argumentum.

14. Itē fides quæ est habitus acquisitus, stat cum visione corporali & cum assensu intellectus, ex visione causato, ergo fides quæ est habitus infusus potest stare cum visione spiritali, seu beata. Consequentia patet, quia omnino videtur esse simile hinc & inde, antecedens probatur, quia si quis habeat habitum fidei acquisitum, videlicet per quæ credat dictis alicuius astrologi de eclipsibus solis & lunæ, si actualiter videat lunam eclipsari, prout prædixit astrologus non propter hoc prior habitus fidei destruitur, imò potius confirmatur, quia alias facilius & firmitus crederet dictis talis astrologi ex hoc quod vidit euenisse illud quod prædixerat astrologus. Et si dicatur quod ad visionem eclipsis, nihil facit habitus fidei, nec cum ea potest concurrere actus eius, non valet, quia hic non queritur an actus fidei possit stare cum visione, sed solum de habita. Unde dato quod ille habitus ad illam visionem nihil faceret, nec actus fidei cum visione stare posset, non sequitur tamen quin habitus cum ea stare possit.

15. Itē habitus opinionis stare potest cum actu scientiæ, ergo potest similiter stare cum visionis actu. Et idē est de fide acquisita cum sit habitus opinatiuus. Antecedens patet: quia vnus & idē homo potest habere de eadem conclusione media demonstratiua quæ causant habitum scientiæ & media topica seu probabilia quæ causant habitum opinatiuum. Et cum exit in actum considerandi conclusionem secundum media demonstratiua quæ faciunt eum scire, non oportet quod oblitus fuerit mediōrum probabilium seu topicorum, quorum habitus est opinio, & sic simul scit actum, & habet opinionem secundum habitum. Et sic patet antecedens. Consequentia autem probatur, quia sicut credere & opinari opponuntur secundum euidens & non euidens ei quod est videre, sic opponuntur ei quod est scire secundum certum & dubium, & ideo si non obstante certū & dubiū oppositione, opinio vel fides secundum habitum possunt stare cum actu scientiæ eodem modo non obstante oppositione euidens, & ineuidens opinio & fides secundum habitum possunt stare cum actu visionis, & sic est de fide acquisita respectu visionis corporalis, sic est de fide infusa respectu visionis beate.

16. Et si dicatur quod fides non potest stare cum visione beata, non propter oppositionem quæ habebat ad visionem secundum se, sed propter oppositionem quæ habet ad habitum gloriæ, sicut habitus vitiosus stat cum actu virtuoso. Et tamē habitus virtuosus non potest stare cum habitu vitioso, quia habitus non opponitur actui, sed habitui, non valet, quia aut visio beata potest esse sine habitu gloriæ aut non. Si potest esse sine habitu gloriæ, tunc potest habitus fidei esse cum visione, cum ei non opponatur. Si autē visio beata non potest esse sine habitu gloriæ, cum Paulus in raptu habuerit visionem beatam, & per consequens habitum gloriæ, & cum hoc fidem secundum habitum, sequitur quod tunc fuerunt simul fides & habitus gloriæ, ergo non opponuntur, quia opposita non possunt simul esse. Nec valet si diceretur quod fuerunt simul per modum transitus cuiusdam & non per modum habitus permanentis, quia quæ possunt simul esse per vnum instans possunt semper simul esse, quia similitudine non impedit longitudo vel breuitas temporis, sed natura oppositionis, unde si pro illo instanti fuerint simul in Paulo, & fides & habitus gloriæ necesse est quod possint semper simul esse.

17. Ad rationes in oppositum. Ad primam cum dicitur perfectum & imperfectum respectu eiusdem non stant simul. Dicendum quod verum est sic quod idem per essentiam sit simul perfectum & imperfectum, puta quod idem habitus sit simul perfectus & imperfectus, nec sic quod idem secundum speciem, quauis aliud numero sit simul perfectum & imperfectum in eodē subiecto, ut quod in eodem subiecto sit simul albedo perfecta & imperfecta, quia quæ sunt in eodem subiecto, differunt specie, ut dicitur. Metaph. sed quod diuersa specie, aut genere, quorum vnus est perfectum & reliquum imperfectum non possunt simul esse in eodē subiecto, etiam respectu eiusdem obiecti non est verum. Constat enim quod habitus scientiæ hic acquisita, per quæ scimus

Deum esse vnum, remanebit in patria. Tamen est imperfectior quam sit lumen gloriæ per quod videmus Deum esse vnum. Similiter fides cum sit alterius rationis à gloria potest stare cum ea, quauis differat sicut perfectum & imperfectum.

18. Ad secundum dicendum quod non est simile de dispositione oculi nocturæ & aquilæ. Et de fide & habitu gloriæ, quia dispositiones illæ sunt differetes secundum perfectum & imperfectum. Et in eadem specie, quauis enim nocturæ & aquilæ differat specie, non oportet tamen quod dispositiones corporales quæ consurgunt ex commixtione primarum qualitatum sint in eis differetes secundum speciem, imò sunt eiusdem rationis specificæ, propter quod non possunt esse plures simul in eodē subiecto, sed fides & gloria sunt dispositiones non solum specie, sed genere proximo differentes. Et ideo non sequitur quin possint esse simul.

19. Ad aliud per quod probatur quod habitus non potest manere sine actu, dicendum quod aliquid est possibile absolute quod tamē non potest poni in esse stante aliqua suppositione, sicut Sortes sedes potest currere loquendo absolute de potentia quæ est in Sorte, tamen cum hac suppositione quod sedeat non potest poni in esse quod currat. Et si in æternum staret supposito, in æternum non posset poni in esse, sic dicendum in proposito quod licet ad habitum sequatur possibilitas actus absolute, tamen si in eadē potentia ponatur de nouo actus in æternum permanens quæ sit incompossibilis actui primi habitus nunquam poterit poni in esse quauis maneat habitus, & hoc modo si actus visionis est incompossibilis actui fidei quod tamē adhuc non assero nunquam actus fidei posset poni in esse, & tamen absolute esset possibilis.

20. Per idem patet ad aliud, quia eadem est virtus, sed solū verba multiplicata, nisi quod additur quod habitus esset fructu in quo est duplex defectus. Vnus quia per hoc non probatur quin habitus possit esse sine actu, sed solū quod non conuenienter esset. Posset enim esse terra quæ non posset scire, puta si esset de butyro, & licet fructu esset nihilominus tamē esset. Similiter in proposito. Alius defectus est, quia nec fructu esset habitus fidei dato quod non posset exire in actum, quia pertinet ad perfectionem hominis, ut plenus & perfectus esset Deo subditus in quantum sic esset dispositus quod non solum alienaret deo ex euidencia rei, sed etiam dicto dei esto quod res dicta non videretur.

21. Ad aliud cum dicitur, ubi non est possibile obiectum non est possibilis actus, nec habitus, dicendum est quod verum est de actu, non de habitu, quia actus necessario requirit presentiam obiecti, non autem habitus qui non requirit necessario actum. Minor etiam vel est falsa simpliciter, vel non probatur, quia cum dicitur quod obiectum fidei est non visum, dicendum quod formalis ratio obiecti fidei non est esse non visum, ut probatum fuit prius, nec est conditio necessario concomitans nisi pro statu viæ, & si esset excluderet actum, non habitum. Et mirum est si aliquid sit habitus in credendo alicui quem credit veracem si videat euenire aliquid eorū quæ ille dicit quod propter hoc desinat esse sic dispositus, hoc enim non videtur, imò potius debet firmari in illa dispositione, quia experimentum sermonum verorum est, ut concordet rebus sensatis, propter quod cum experimur quod aliquid eorū quæ dicuntur ab aliquo euenit, amplius disponimur, ut dictis eius accomodemus fidem.

22. Ad illud quod dicitur de beato Iacobo quod fides ostenditur per opera, friuolum est, loquitur enim de operibus exterioribus, sicut apparet ex serie capituli. Subditur enim statim Abraham enim pater vester nonne ex operibus iustificatus est, offerens Isaac filium suum super altare, & rursus Raab meretrix nonne ex operibus iustificata est suscipiens nuncios, & per aliam viam eos euiciens? nunquid intendit beatus Iacobus dicere quod sine ipsis operibus non est fides? certe ridiculū esset hoc credere, quia tunc in peccatoribus non esset fides, in quibus non sunt ista opera, sed potius contraria, solū ergo intendit quod fides sine operibus, ubi adest facultas operandi non sufficit ad salutem, & propter hoc dicitur ociosa, & mortua, quia non perducat ad finem qui est vita æterna. Ex eadem ratione cōmendatur

sup. d. 3. q. 2

d. 34. q. 4

datur fides ex operibus vbiq; de hoc fit mentio. Et in hoc sensu, & non quia non possit esse sine operibus tam exterioribus q̄ interioribus. Quod autē dicitur de autoritatibus sanctorū. Dicendum q̄ omnes sunt intelligendē de euacuatione fidei non quantum ad habitū, sed quantum ad actum, qualiter autē intelligatur fidei euacuatio quantum ad actum, vtrum secundū substantiā actus an solū secundum enigmata eius patebit in sequenti quaestione.

QVÆSTIO QVARTA.

Vtrum fides quantum ad actum possit remanere in patria.

Tbo. vbi supra.

Secundū queritur vtrum fides quantum ad actum possit remanere in patria. Et videtur quod non, quia impossibile est quod idem obiectum formale sit simul evidens & non evidens, sed si actus fidei possit simul stare cū actū visionis idem obiectū esset simul evidens & non evidens, ergo &c. Maior patet propter oppositionē evidētis & inevidētis. Minor patet quia assentire rei visē in se est assentire evidens vt de se patet. Assentire verō per fidē est assentire inevidens, quia assentire per medium inevidētis est assentire inevidens. Sed assentire propter auctoritatem dicentis quale est assentire fidei est assentire per medium inevidens, quia per propositionē non per se notam, ergo assentire per fidem est assentire inevidens & sic assentire rei visē in se, & assentire per fidem est assentire evidens & assentire inevidens.

1. Item impossibile est aliquem sic esse dispositum quod sit simul determinatus & indeterminatus infallibiliter ad veritatem, sed sic esset si cum fide staret visio, vel scientia quantum ad actum, igitur &c. Probatio minoris, quia per medium certum est aliquis determinatus infallibiliter ad veritatem, per medium verō incertū est indeterminatus, videre autē & scire est per medium certum, credere verō per medium incertum saltem ipsi credenti, quare &c.

2. Item impossibile est scientiam stare cum opinione quantum ad actum, ergo impossibile est stare fidem cum visione vel scientia quantum ad actum. Consequentia patet, quia similis est oppositio evidētis & inevidētis sicut formidantis & non formidantis. Et ideo sicut opinari & scire non possunt simul stare, quia nullus potest simul formidare & non formidare, sic videre & scire nō possunt simul stare cum eo quod est credere propter oppositionem evidētis & non evidētis. Antecedens patet de se, quia opinans formidat, sciens verō non.

3. Item si fides remaneret quantum ad habitum & actū. Et solum euacuaretur quantum ad enigmata, sequeretur quod non plus euacuaretur fides quam charitas, quia charitas euacuatur quantum ad modum imperfectum dilectionis viæ. Consequens est falsum vt patet per Apostolum. 1. Cor. 13. ergo &c.

4. IN contrarium arguitur, quia quorum rationes præcisæ & formales sunt cōpossibiles ipsa sunt cōpossibilia, sed formales rationes & præcisæ actus credendi & vidēdi seu sciendi sunt cōpossibiles, ergo &c. maior patet, minor probatur, quia videre est assentire rei præsentī in se. Scire verō est assentire alicui propter causam vel propter notitiam causæ, credere autē est assentire alicui propter auctoritatem dicentis. Et in his consistit præcisæ & formales rationes eorum. Constat autem q̄ aliquis potest assentire alicui conclusioni. Et quia videt eam in se puta videt lunam eclipsari, & quia scit causam, puta quod ex tali motu interponitur terra inter solem & lunam. Et quia audiuit à perito Astrologo cui credere consuevit, quare &c.

5. RESPONSI O. videnda sunt duo. Primum est an ponere quod actus fidei possit manere cum actū visionis in patria sit erroneum, secundum est vtrum sit verum an falsum vt sit similis processus in hac quaestione & in precedente.

6. QVANTVM ad primum videnda sunt duo. Primum est an ponere possibilitatem sit contra scripturam, secundum erit an ponere hoc de facto sit contra eam. Quantum ad primum dico breuiter quod ponere possibilitatem actus fidei cum actū visionis in nullo, est cōtra scripturam, quia in nullo loco sacra scriptura negatur

possibilitas vel impossibilitas dictorum actuum, licet in aliquibus locis quantum est de superficie textus videatur negari similitas eorum de facto, & qui dicunt oppositum scilicet quod per scripturam negetur cōpossibilitas adducant auctoritatem ad hoc fidei adducunt auctoritates commentatoris & Philosophorum quæ communius & crebrius allegantur, quia nondum adducta est talis auctoritas, nec puto quod possit adduci.

7. QVANTVM ad secundum, scilicet an ponere de facto quod stent similes sit cōtra scripturam. Ad hoc dico quod non, quia sicut in præcedenti quaestione dictū fuit, sicut scriptura dicit euacuati fidem ita & scientiam & donum linguarum, nec in his ponit differentiam aliquā, nec quo ad actum, nec quo ad habitum. Et eandem rationem assignant, scilicet quod cum venerit quod perfectum est euacuabitur quod ex parte est, & iterū videmus nunc per speculum & in enigmate, tūc autem facie ad faciem. Sed secundum omnes doctores, scientia nō euacuabitur quo ad actum, sed solum quo ad modum imperfectionis, donum etiam linguarum nescio si euacuabitur etiam quo ad actum nec quo ad modum, si tamen laus vocalis sit in patria, quia probabile est si Deus laudaret ibi vocaliter quod beatus habens donum linguarum quandoq; laudabit eum in vna lingua, quandoq; in alia, vt sic nihil vacet in eo & à laude diuina, euacuabitur tamen quo ad necessitatem sicut glossa exponit, quia nō erit necesse loqui linguis vbi quilibet in Deo cognosceret quicquid ad ipsum pertinet. Et hoc modo quantum est in textu scripturæ actus fidei euacuatur in patria, aut quia imperfectio actus tollitur, & actus ipse, sicut dictum est de actu scientiæ, aut quia non est necessarius, sicut nec actus linguarum, visio enim bene excludit necessitatem fidei & actus eius. Sed quantum est ex dicto scripturæ, non excludit, nec possibilitatem, nec actuaalem similitatem.

8. Et si dicatur quod imō, quia imperfectio necessario euacuatur adueniēte perfectione, imperfectio autē actus est de essentia fidei, & ideo vno euacuato euacuatur alterum, non sic autem est de actu scientiæ, de cuius essentia non est imperfectio, quamuis sit ei adiuncta pro statu viæ. Dicendum est quod hoc non valet, quia ista differentia inter actum fidei & actum scientiæ in nullo habetur in scriptura, quæ de pari omnino loquitur de vtroque, sicut patet ex serie textus illius cap. 1. Cor. 13. & ideo dicere contrarium non est contra scripturam, vtrum autem sit contra veritatem rei patebit in processu, patet ergo primum principale, scilicet quod in nullo est contra scripturam dicere quod actus fidei & visionis possunt simul stare, vel actu stent.

9. QVANTVM ad secundum, scilicet an ponere quod stent, vel possunt stare simul sit verum. dicendum est quod si queratur de facto sic nō videtur quod stent simul, quia vel essent duo actus distincti, vel vnus, nō duo, quia beati clarē vident in patria illud quod credunt viatores, propter quod sicut modo credimus scripturam à Deo esse inspiratam, sic beati vident Deum inspirasse sanctis dicta scripturæ. Et ideo de hoc non habent actum fidei, sed scientiæ, vel visionis, nec per consequens de veritate dictorum scripturæ, vnde apud eos est quasi tale argumentum ex per se notis, quicquid Deus dicit, vel dicentibus inspirauit est verum, & hæc etiam est per se nota in lumine naturali, sed Deus dixit vel inspirauit sanctis Prophetis & Apostolis dicta scripturæ, & hæc etiam est per se nota beatis, ergo dicta scripturæ sunt vera, ita quod hæc conclusio est scia à beatis & cognitio eius est actus scientiæ & non fidei, quæ innititur auctoritati, de qua non est evidens quod sit à Deo dicta, & sic actus fidei, vt distinctus secundum se ab omni alio non est in beatis. Item nec vt concurrens in vnum cum alio, quia duo habitus non concurrunt ad vnum actum, nisi per concursum mediorum priorum illis habitibus, sicut dictum fuit lib. 1. quest. 1. Sed medium propriū fidei infusæ non potest concurrere cum medio causante visionem beatam, ergo &c. Minor probatur dupliciter. Primo, quia medium propriū fidei infusæ est auctoritas scripturæ, de qua non est evidens quod sit à Deo dicta. Si enim esset evidens ipsam esse dictam à Deo magis esset medium scientiæ quam fidei. Beatis autem non est inevidens, imō est evidens scripturam esse

Sup. d. 23. q. 2. huius.

In prolo.

esse a deo dicta, vel inspirata, ut dictum est prius, ergo me-
dium proprium fidei habitus deficit in patria. Secundo, quia
dato quod esset ibi tale medium, tamen non concurreret cum me-
dio causante beatam visionem, quia visio beata cum sit actus
praecluse supernaturalis consistit totaliter & praecluse ex cau-
sa supernaturali. Et ideo totaliter & praecluse est ab essentia
diuina effectiue & obiectiue, nullo alio concurrente.

11 Si autem queratur de possibilitate simultatis. Dicen-
dum est quod si beati non viderent, nec sciret scripturam
a Deo esse inspiratam, ita quod maneret in medio proprium
habitus fidei, sic credere & videre si ponerentur esse duo
actus secundum rem sic possent esse simul. Quod patet,
quia actus visionis & scientiae acquisite & actus fidei non
habent oppositionem nisi secundum magis euidens & mi-
nus euidens, actus enim visionis est simpliciter & summe
euidens, actus vero scientiae mediocriter euidens, actus
vero fidei est secundum infimum gradum euidens, & tamen
aliquo modo euidens. Cum enim sit actus intellectus pos-
sitiuus est quaedam visio quamuis obscura, cui concordat
dictum Apostoli. 1. ad Cor. 13. vbi dicit videmus nunc per
speculum & in enigmate, tunc facie ad faciem. Ecce quod
vtrumque actum dicit esse visionem, sed vna dicit esse cla-
ram, quia scilicet ad faciem. Aliam vero dicit obscuram, quia per spe-
culum & in enigmate. Tunc arguitur sic, actus fidei &
scientiae videntur opponi actui visionis secundum magis
euidens, & minus euidens, licet in hac apparenti opposi-
tione maior videatur esse oppositio actus fidei ad visionem
quam actus scientiae. Sed actus scientiae stat in patria cum
actu visionis secundum doctores, ergo similiter actus fidei
poterit stare in patria cum visione, quauis enim sit minus
euidens quam actus scientiae, tamen ex quo actus scientiae est
compossibilis cum visione actus fidei potest esse compo-
sibilis cum eadem, visio enim vel vtrumque opponitur vel neu-
tri. Si vtrumque cum neutro potest stare, quia omnis opposi-
tione magna vel parua impedit similitudinem. Si neutri qua-
ratione potest stare cum vno potest etiam stare cum altero.
Puto autem quod neutri eorum opponitur, quia opposi-
tione formalis solum est specierum quae sunt sub eodem ge-
nere proximo, sicut albedo, & ceteri colores sunt sub co-
lore, sicut sub genere proximo. Unde opponuntur & sunt
inuicem impossibiles in eodem subiecto, sed colores &
sapore quia non sunt in eodem genere proximo non op-
ponuntur adinuicem nec sunt in eodem subiecto incom-
possibiles, visio autem beata non videtur esse eiusdem ge-
neris proximi cum quocumque alio actu intelligibili, quem
habemus in via siue sit actus scientiae vel fidei, quia visio
beata est actus supernaturalis non solum quantum ad cau-
sam suam, sicut fuit visus datus caeco nato. Sed est actus su-
pernaturalis per essentiam, unde nullus actus intelligibili
quem possumus habere ex partibus naturalibus, siue sit scire
siue opinari, siue etiam credere, ad quem, ut prius probatum
fuit non requiritur necessario fides infusa, potest esse eius-
dem generis proximi cum visione beata: Unde nulla opo-
sitionem habent ad illam secundum se, nec secundum con-
ditiones suas intrinsecas quae cumque sunt illae. Et ideo possent
simul stare, & sic patet quod actus scientiae & fidei
possunt simul stare cum visione beata dato quod sint di-
uersi actus, si autem intelligeretur quod vnus esset actus
beatus consurgens ex praesentia essentiae diuinae & ex au-
toritate scripturae quae est fundamentum fidei, sic dicendum
est quod non potest esse vnus actus beatus consurgens ex
praedictis duobus, quia ut dictum fuit prius visio beata
cum sit actus praecluse supernaturalis consistit totaliter ex
causa supernaturali & ideo totaliter & praecluse est ab essen-
tia diuina effectiue & obiectiue nullo alio concurrente &
sic e contra est de fide acquisite & scientiae & fide & vi-
sione beata, quo in primis actus fidei & scientiae non possent
simul stare si sint diuersi actus, tamen autoritas fac-
iens credere, & medium demonstratiuum faciens scire, pos-
sunt concurrere ad vnum actum assentiendi eidem con-
clusioni ut probatum fuit in principio primi libri, sed in
proposito actus fidei potest concurrere cum visione beata
si sint diuersi actus stante suppositione prius facta, sed
ad causandum visionem beatam nihil concurrat nisi essen-
tia diuina effectiue & obiectiue.

Quod dicitur
in libro...

q. a. prolo.

ad long. n.

12. Ad primum argumentum in oppositum cum dicitur
quod impossibile est quod idem formale obiectum sit

simul euidens & ineuidens. Dicendum est quod non est ve-
rum si hoc referatur ad diuersos actus, proximo genere
differentes, quia sicut tales actus non sunt oppositi, sic nec
conditiones eorum sunt oppositae qualescunque sint illae.
Item actus fidei & visionis non se habent sicut euidens &
ineuidens, sed sicut magis euidens & minus euidens cum
quolibet sit quaedam visio intellectualis, licet vna sit cla-
rior & alia obscurior, quae claritas & obscuritas sunt alie-
rius generis proximi, & ideo non opponuntur, nec sunt
in diuersis actibus impossibiles.

13 Ad secundum cum dicitur quod impossibile est
aliquem esse sic dispositum quod sit simul determinatus & in-
determinatus ad infallibilem veritatem. Dicendum quod
si intelligitur de dispositione quae est per habitum saluum
est, quia ostensum fuit in praecedentibus, quod habitus fidei
& gloriae, opinionis & scientiae possunt simul esse, per vnum
tamen intellectus est determinatus & non per alterum &
iterum in eodem seruo simul stant grauitas & virtus per
quam mouetur ad Magnetem, & tamen per grauitatem
ferrum determinatur ad motum deorsum, per aliam autem
virtutem non est determinatum ad motum deorsum, sed in
differenter potest moueri ad quancumque partem sicut Ma-
gnes, igitur de dispositione quae est secundum habitus,
propositio non habet veritatem, si autem intelligitur de
actibus sic impossibile est quod secundum eundem actum
respectu eiusdem obiecti aliquis sit simul determinatus
& indeterminatus, sed nihil prohibet quod hoc sit secun-
dum plures actus proximo genere differentes, quia tales
non habent oppositum, nec per consequens conditiones
eorum sunt impossibiles, & sic esset de actu fidei & vi-
sionis si autoritas scripturae non esset a beatis scita vel visa,
veruntamen de facto non stat actus fidei cum visione patri-
ae propter causam prius dictam.

14 Ad tertium dicendum quod actus scientiae & opinio-
nis non possunt stare simul si sint actus distincti, quia sunt
sub eodem genere proximo & tales actus sunt impossibi-
les, medium tamen demonstratiuum & probabile possent
simul concurrere ad causandum vnum actum ut dictum fuit
in primo libro, sed actus fidei & visionis differunt genere
proximo, & ideo non sunt impossibiles ex illa causa
ex qua scire & opinari sunt impossibiles, sed ex hoc
solum non stant simul, quia medium causans actum fidei
non erit in patria ut dictum fuit, & si esset, non concurre-
ret cum essentia diuina ad causandum visionem beatam
quae est praecluse & totaliter a causa supernaturali. Ad quartum
dicendum quod actus fidei euacuabitur totaliter in
patria quantum ad essentiam actus & eius imperfectio-
nem, quia totaliter deficit medium causans actum fidei,
non sic autem erit de actu charitatis, nec de actu scientiae,
& non propter hoc quod imperfectio sit de essentia actus
fidei & non de essentia scientiae vel charitatis.

QUESTIO QUINTA.

Vtrum imperfectio sit de essentia actus fidei.

Occasione eius quod statim supra dictum est, quatuor
tur vtrum imperfectio sit de essentia actus fidei. Et
arguitur quod sic, quia enigma in cognitione videtur im-
portare imperfectiorem cognitionem, sed enigma est de
ratione actus fidei secundum illud. 1. ad Cor. 13. videmus
nunc per speculum & in enigmate, ergo imperfectio est
de ratione eius.

1. Item motus est actus imperfectus & imperfecti, sed
credere comparatur motui ab Apostolo dicente per fidem
ambulamus, ergo est essentialiter actus imperfectus.

2. IN contrarium arguitur, quia sicut enigma quod
attribuitur fidei, sonat imperfectiorem, sic esse ex parte
quod attribuitur scientiae ab Apostolo. 1. ad Cor. 13. sonat
imperfectiorem, sed imperfectio non est de ratione actus
scientiae secundum doctores, ergo similiter non est de ra-
tione actus fidei.

3. RESPONSTIO. Nomen imperfecti sonat defectum perfectionis im-
portat defectum perfectionis vel gradum minoris perfectio-
nis, & magis proprie importat defectum perfectionis, quia
sicut perfectum est cui nihil deest, sic imperfectum dicitur
cui aliquid deest. Et sic imperfectio dicit formaliter defe-
ctum, vel priuationem perfectionis vel simpliciter, vel secun-
dum aliquem gradum, sed siue sic siue alio modo accipitur
imperfectio, dicendum est quod si accipitur pro defectu vel
priua-

privatio perfectionis simpliciter vel secundum gradum, sic imperfectio non est de essentia credendi, nec alicuius alterius actus. Cuius ratio est, quia nulla privatio potest esse de essentia alicuius positiui, quia omne positiuum constituitur intrinsece & essentialiter ex solis positiuis, quum igitur actus credendi, & omnis alius actus sit aliquid positiuum, impossibile est quod imperfectio prout dicitur privatio nem sit intrinsece de essentia actus fidei, vel cuiuscumque aliterius: potest tamen esse conditio concomitans, quia minor perfectio deficit a maiori perfectione: & sic imperfectio concomitatur semper & inseparabiliter actum fidei, qui est presentis & totaliter a fide. Deficit enim a perfectione actus scientie & visionis, quia actus visionis tendit in rem sibi actualiter secundum se presentem, actus vero scientie tendit in obiectum presentatum per medium certum & euidens, de cuius certitudine constat ipsi scienti: ab utroque autem istorum deficit actus fidei, cui non est presentis obiectum, nisi per autoritatem dicentis, de cuius veritate non constat euidenter credenti, & sic talis imperfectio semper concomitatur actum qui est solius fidei, dico autem solius fidei, quia medium cui fides innititur potest concurrere cum medio faciente scire, vel cum presentia obiecti, & tunc causatur vnus actus ex tribus mediis simul concurrentibus, qui actus non habet illam imperfectionem quam habet actus, qui est ex sola fide: & hoc sufficienter declaratum fuit in principio primi libri.

q. 1. p. 106.

Si autem imperfectio dicat gradum minoris perfectionis, sic imperfectio est de essentia omnis illius actus in quo reperitur, quia magis & minus perfectum attenditur secundum duplicem essentiam formae, siue in eadem specie siue in diuersis speciebus, ut probatum fuit in 1. lib. di. 17. qu. 7. & ideo tam in actu fidei qui est imperfectus respectu actus scientie, quam in actu scientie, qui est imperfectus respectu visionis beate, imperfectio est de essentia vtriusque, nec potest tolli, talis imperfectio, quin tollatur essentia actus, sed differenter, quia si perfectio & imperfectio sunt in eadem specie, sicut magis & minus album, si aliquid fiat de minus albo magis albo, non dicitur tolli albedo, sed perficit, quia species albedinis manet, & eadem albedo sed perficit, quia species albedinis manet, & eadem albedo secundum numerum non identitate indiuisibilitatis, sed continuitatis si motus intentionis albedinis fuit continuus, & tamen secundum veritatem illa pars albedinis, quae fuit imperfecta desinit esse, sicut eius imperfectio, quum sint penitus idem, ut probatum fuit lib. 1. dist. 17. qu. 7. Et hoc modo charitas & actus eius dicitur perfici in patria, & non euacuari, quia manebit eadem specie, & actus eius similiter, sed perfectior, non tamen erit idem actus numero in patria, qui fuit in via, nec idem habitus numero, qui fuit in via si efficiatur interior in patria: idem dico de identitate indiuisibilitatis: & quod dictum est de charitate, intelligendum est de scientia hic acquisita & actu eius quantum ad essentiam habitus & actus, sed quantum ad modum extrinsecum euacuabitur quod anima saltem separata non intelligit per conuersionem ad phantasmata sicut modo, & ideo dicitur destrui quantum ad talem modum, & non quantum ad habitum vel actum, sicut exponunt doctores.

Quando autem perfectio & imperfectio sunt diuersarum specierum, nec stant simul, tunc adueniente perfectione cessat imperfectio, & euacuatur totaliter, & sic erit de actu fidei & visionis, quia non sunt eiusdem rationis, nec actus fidei stabit in patria cum visione, non propter oppositionem quam habeat adinuicem, sed quia medium fidei non stabit in patria sub ratione media propter causam superius assignatam: patet ergo quod imperfectio qualiterunque accipiatur, siue privatiue siue affirmatiue equaliter est vel non est de essentia actus fidei, & cuiuscumque alterius actus.

Ad primum argu. dicendum quod enigma potest imitari portare imperfectionem cognitionis privatiue, & sic non est de intrinseca ratione actus fidei, sed est concomitans conditio. Alio modo potest importare gradum minoris perfectionis, & sic est de essentia actus fidei. Per idem patet ad secundum, solum enim probat quod imperfectio prout dicitur gradum minoris perfectionis, est de essentia actus fidei, si cut de essentia motus, & non prout dicitur privationem: quaedam etiam imperfectio est de essentia motus, quae non est

de essentia actus fidei quia motus est actus successiuus, & semper restat de eo aliqua pars acquirenda. Actus fidei est totius simul, & tamen comparatur ambulationi, quia solum competit viatoribus, & non comprehensoribus.

Ad argumentum alterius partis dicendum quod perfectio & imperfectio consimiliter se habent ad actum scientie, sicut ad actum fidei, quantum ad hoc quod sint intrinsece de essentia actuum, vel non, quauis imperfectio seu minor perfectio sit in actu fidei quam scientie: de spe autem an remaneat in patria quantum ad habitum vel actum dictum fuit supra dist. 25. quest. 7. & ideo non oportet hic replicare.

QUESTIO SEXTA.

Vtrum charitas euacuetur in patria.

Theo. 2. 2. q. 67. art. 6.

Deinde queritur, vtrum charitas euacuetur in patria. Et arguitur quod sic, quia charitas principaliter datur propter meritum, sed in patria non erit tempus merendi, sed solum recipiendi praemium pro praecedentibus meritis, ergo ibi non erit charitas.

Item per charitatem tenemur inimicos diligere & pariter ex praecedentibus, sed beati non diligunt inimicos, igitur &c. Minor probatur, quia inimici beatorum non sunt nisi daemones vel homines damnati, sed ad istos non est charitas, igitur &c.

Item per charitatem plus diligimus bonos propinquos quam extraneos meliores, sed beati plus diligunt extraneos meliores quam propinquos bonos, ergo in eis non est charitas. Minor probatur, quia voluntas beatorum conformatur voluntati diuinae, sed Deus plus diligit meliores, ergo beati similiter.

IN contrarium est quod dicitur. 1. Cor. 13. charitas nunquam excedit. Et exponitur quod fides & spes euacuabuntur in patria, non autem charitas.

2. d. 26. q. 2.

RESPONSIO. dicendum est simpliciter quod charitas manet in beatis quantum ad habitum, & quantum ad actum. Quod patet quia per habitum charitatis est homo Deo formaliter charus, sed constat quod beati sunt Deo chariores quam viatores, ergo in eis est charitas quantum ad habitum. Item charitas & gratia sunt idem aut se inuicem inseparabiliter concomitantur, sed in beatis remanet gratia, ergo & charitas. Minor probatur, quia in Christo qui secundum superiorē partem animae fuit beatus, fuit gratia ut patuit supra. di. 13. qu. 1. & Ioan. 1. dicitur vidimus eum plenum gratiae & veritatis, ergo ita est in aliis. Quod etiam charitas sit in beatis quantum ad actum patet, ipsa enim perficit ad diligendum Deum & proximum, sed talis dilectio perfectius est in beatis quam in viatoribus. nam modus diligendi Deum ex toto corde, &c. non impletur simpliciter & perfecte nisi in patria, ut dictum fuit supra. Dilectio etiam proximi charitativa oritur ex dilectione Dei, quare &c. Ratio autem praedictorum est, quia cum secundum Boetium beatitudo sit status omnium bonorum aggregatione perfectus quicquid perfectionis est in viatoribus totum remanet in beatis nisi succedat maior perfectio impossibilis. Charitas autem & actus eius maxime pertinent ad perfectionem viatorum: imò secundum Apostolum charitas est medium perfectionis, ergo ipsa & actus eius manent in beatis, cum eis non succedat aliqua perfectio impossibilis, status enim beatitudinis praecipue consistit in visione Dei immediate & per essentiam praesentis ipsi videnti, praesentia autem rei amatae amorem non minuit, sed potius auget, & ideo charitas & amor charitatis qui principaliter est ad Deum, non euacuatur in patria, nec minuitur, sed potius augetur & perficitur.

Ad primum argu. in oppositum dicendum quod charitas datur principaliter ad hoc ut opera nostra sint Deo grata & accepta, sed in viatoribus cum sint in statu merendi acceptantur, ut quaedam Dei munera preciosa, beati etiam licet non sint in statu merendi sibi praemium essentialia quod iam obtinent, merentur tamen nobis angelis quidam orando & ministrando, sancti vero orando & hoc faciendo accrescit eis aliquod gaudium quasi quoddam praemium accidentale.

Ad secundum argumentum dicendum quod beati diligunt inimicos sicut nos, nam damnatos tam homines quam

quam angelos non diligunt ex charitate, quia non sunt capaces beatitudinis super cuius participatione fundatur dilectio charitatis, præter hos sunt tamen aliqui viatores qui sanctos oderunt viuos & oderunt defunctos, quauis realiter sint beati & istos inimicos beati ex charitate diligunt optando eis conuersionem ad Deum salua Dei iustitia cui principaliter inhaerent.

8 Ad tertium dicendum quod in patria remanebit ordo dilectionis charitatis quæ est via, qualis autem sit ille dictum fuit supra in fine dist. 29. nec in hoc erit voluntas beatorum difformis à voluntate diuina, imò conformis, quia plus diligit beati eos qui magis secum comunicant vel communicare possunt quæ eos qui minus, sicut & ipse Deus magis diligit eos qui secum magis comunicant, gradus etiam dilectionis hic variè attenditur secundum bona volita & secundum intentionem actus volendi.

QVÆSTIO SEPTIMA.

Vtrum scientia euacuetur in patria.

Tho. 2. 2. q. 67. ar. 2.

Postea queritur, vtrum scientia euacuetur in patria. Et videtur quod sic, quia 1. Cor. 13. dicitur, siue scientia destruetur, sed destructio scientiæ est eius euacuatio, igitur, &c.

2 Item in patria nihil erit superfluum, sed cognitio rerum in verbo erit in beatis sufficientissima, ergo omnia alia superfluerent, quod est inconueniens.

3 IN contrarium est, quia in Christo præter scientiam beatam fuit alia scientia: ergo similiter in beatis præter cognitionem rerum in verbo potest esse scientia, quam hic de rebus acquisierunt.

4 Et iterum, in beatis angelis ponitur cognitio duplex scilicet matutina & vespertina, hoc est rerum in verbo & in proprio genere: ergo similiter ponenda est duplex scientia in hominibus beatis. Hoc autem nõ esset, nisi scientia hic acquisita maneret, ergo &c.

5 **R**ESPONSI O. Quamuis sit valde difficile videre quomodo duo actus intelligendi simul possint esse in eodem intellectu, & maxime respectu eiusdem obiecti, tamen doctores tenent communiter quod scientia hic acquisita manebit in beatis, non solum quantum ad habitum, sed etiam quantum ad actum: exclusa tamen imperfectione quæ pro statu viæ inuenitur in actu scientiæ acquisita, & persuadent hoc tali ratione, gloria non tollit perfectionem naturæ, sed scientia nõ solum quo ad habitum, sed etiam quantum ad actum pertinet ad perfectionem naturæ, imò summa perfectio naturæ humanæ, quam ex naturalibus potest acquirere ponitur in actu sciendi, ergo gloria non tollit scientiam quantum ad habitum, neque quantum ad actum, sed solum quantum ad modum imperfectionis quam habet in statu præfenti, & quamuis ad hanc rationem possit dici quod gloria non tollit perfectionem naturæ, nisi dando maiorem perfectionem primam eminentius continentem, qualiter cognitio beata continet omnem cognitionem naturalem, tamen in supradicta ratione sistunt doctores, quæ non potest valere nisi ponendo quod visio beata sit alterius generis proximi, quam quæcunque alia cognitio ipsi composibilis: hoc enim modo potest cum visione beata stare alia cognitio, nec apparet ad præfens alius modus.

6 **A**D primum argumentum dicendum quod illud, 1. Cor. 13. scientia destruetur, est intelligendum quo ad necessitatem, vel quo ad modum imperfectum, qui nunc est in actu scientiæ, non autem quantum ad substantiam habitus vel actus.

7 Ad secundum dicendum quod scientia hic acquisita non superfluit in patria, quum sit perfectio naturæ, & pertinet ad alium modum cognoscendi.

Sententia huius distinctionis. XXXII.
in generali & speciali.

Prædictis addiendum. Superius Magister egit de dilectione increata qua deum diligimus. Hic agit de dilectione increata qua Deus diligit nos. Et diuiditur in tres. Quia primò agit de dilectione Dei respectu omnium creaturarum generaliter. Secundò respectu omnium specialiter ibi consideratur. Tertio specialiter respectu repro-

borum ibi de reprobis. Prima in duas. Primò ostendit quæ dilectionis ad diuersos inæqualitatem. Secundò assignat inæqualitatis rationem ibi, quum autem. Secunda principalis diuiditur, quia primò ostendit qualiter Deus incipit aliquem hominem de nouo diligere. Secundò inquirat eundem hominem diligat eodem tempore plus quam alio ibi, si verò queritur. Hæc est sententia & diuisio lectionis in generali.

2 **I**N speciali sic procedit. Et dicit quod eadem est dilectio, qua Deus diligit nos, & qua nos diligimus Deum: de qua aduertendum est quod Magister in hoc non tenetur, sicut patuit. 1. li. dist. 17. Tunc dicit quod licet dilectio Dei sit immutabilis, tamen Deus dicitur diligere vnum plusquam alium, quod probat per Aug. super Ioan. qui dicit quod Deus diligit omnia quæ fecit, & sic diligit omnem creaturam, sed magis membra Christi vnigeniti sui, sed amplius ipsum Christum. Tunc dicit quod dilectio Dei licet sit immutabilis & æterna, tamen Deus vnum plus diligit quam alium, sine mutatione suæ dilectionis quantum ad eius essentiam, per quam diligit omnia etiam ab æterno, sed mutatio est ex parte effectuum, vel donorum quæ tribuit vel præcepit illis quos diligit. Vnde dicitur illos magis diligere quibus tribuit, vel præparat maiora bona, quam illos quibus tribuit vel præparat minora bona: dilectio ergo Dei considerata secundum essentiam non dicitur secundum magis & minus, sed solum secundum efficientiam. Similiter deus dicitur diligere vnum & eundem hominem vno tempore plusquam alio, in quantum confert illi maiora bona vno tempore quàm alio. Vltimò querit vtrum Deus diligit reprobos, quos præciuit damnandos. Et respondet quod simpliciter & absolute dicitur deus diligere electos, non autem reprobos nisi cum determinatione, in quantum confert eis aliqua bona temporalia vel gratuita ad tempus. Et in hoc terminatur sententia lectionis, &c.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum Deus æqualiter omnia diligit.

Tho. 2. 2. q. 62. ar. 12. ad. 3. & q. 30. ar. 2. ad. 1.

Circa distinctionem istam queritur primò vnum tantum, vtrum scilicet Deus æqualiter omnia diligit. Et videtur quod sic, quia ille diligit æqualiter omnia illa de quibus est sibi æqualiter cura, sed Deo est æqualiter cura de omnibus. Sap. 8. ergo Deus æqualiter omnia diligit.

2 Item dilectio sequitur cognitionem, sed Deus æqualiter omnia cognoscit, ergo æqualiter omnia diligit.

3 **I**N contrarium est, quia maius bonum est magis diligendum, sed in rebus est dare magis & minus bonum, ergo in rebus creatis est dare aliqua quæ Deus magis diligit, & aliqua quæ minus.

4 **R**ESPONSI O. Videnda sunt tria. Primum est, an Deus diligit creaturam. Secundum est, an diligit omnem. Tertium est, an æqualiter.

5 **Q**VANTVM ad primum sciendum est quod Deus creaturam diligit. Cuius ratio est, quia vbicumque est bonitas bene ordinata ad apprehensionem boni sequitur eius dilectio, sed in Deo est bonitas optimè ordinata, ergo quum Deus apprehendat non solum bonum increatum, sed etiam creatum, patet quod Deus diligit non solum se, sed & alia à se, scilicet creaturas.

6 **Q**VANTVM ad secundum aduertendum est quod duplex est dilectio, vna qua quis diligit aliu volendo ei bonum æquale sibi ipsi, & hæc est dilectio amicitie. Alia est dilectio, qua quis vult bonu alteri, quæcunque bonu illud sit. Et hæc duplex dilectio non est distincta à Deo secundum re, sed secundum rationem. Prima ergo dilectio deus non diligit omnem creaturam, sed tantum intellectualē. Cuius ratio est, quia Deus non vult creaturæ aliquid bonu, nisi illud tantum, cuius ipsa est capax, sed sola creatura in intellectualis est capax boni diuini, scilicet beatitudinis: ergo deus non diligit omnem creaturam dilectione amicitie, sed solum intellectualē, nec omnem talem sic diligit, nisi dilectione pertinente ad voluntatem antecedentem qua vult omnes homines saluos fieri, vt expositum fuit in 1. lib. di. 47. qu. 3. dilectione autem pertinente ad voluntatem consequentem diligit solum prædestinatos & electos.

Si ve